

Examen VMBO-GL en TL

2019

tijdvak 1
maandag 20 mei
9.00 - 11.00 uur

maatschappijkunde CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bronnenboekje.

Achter dit examen is een erratum opgenomen.

Dit examen bestaat uit 41 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 61 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Politiek en beleid

tekst 1

Maatschappelijke dienstplicht

De maatschappelijke dienstplicht die CDA en ChristenUnie graag willen, is nog onderwerp van onderhandeling. Het CDA wil dat jongeren die vervullen bij Defensie, de politie of andere maatschappelijke organisaties. De ChristenUnie wil dat die dienstplicht een half jaar duurt en jongeren die vervullen tussen hun 18e en 28e jaar. De vergoeding die ze krijgen moet worden afgetrokken van de studieschuld. De VVD is overigens tegen de maatschappelijke dienstplicht, omdat dit te duur zou zijn. D66 wil wel maatschappelijke stages.

naar: Het Parool van 16 augustus 2017

Lees tekst 1.

- 1p 1 Na onderhandelingen is de maatschappelijke dienstplicht in het regeerakkoord gekomen. Het kabinet gaat gedurende een jaar bekijken hoe het voorstel het beste uitgewerkt kan worden. Welk begrip past bij tekst 1 over de invoering van de maatschappelijke dienstplicht?
- A compromis
 - B constitutie
 - C deregulering
 - D particulier initiatief

afbeelding 1

bron: www.wielerrevue.nl van 30 mei 2017

tekst 2

Koning en premier feliciteren Dumoulin

Koning Willem-Alexander en premier Mark Rutte hebben Tom Dumoulin gefeliciteerd met zijn overwinning in de ronde van Italië. Via het twitteraccount van het Koninklijk Huis stuurde de koning: “Wat een fantastische prestatie van Tom Dumoulin tijdens de laatste tijdrit! Bijzonder trots op zijn overwinning in de Giro d’Italia”.

naar: *Limburg1* van 28 mei 2017

Lees tekst 2.

- 1p 2 Tom Dumoulin won in mei 2017 de Giro d’Italia, één van de drie grootste wielerrondes van de wereld.
- De koning heeft symbolische, ceremoniële en representatieve taken. De felicitaties van de koning zijn persoonlijk, want de koning is een liefhebber van sport, maar ook symbolisch.
- Waarom zijn de felicitaties van de koning uit tekst 2 ook symbolisch bedoeld?
- A De koning spreekt namens de Nederlandse regering zijn felicitaties aan de sporter uit.
 - B De koning vertegenwoordigt Nederland in het buitenland.
 - C De koning vertegenwoordigt Nederland met zijn felicitaties aan de sporter.
 - D De koning voert hier taken uit die in de Nederlandse grondwet staan.

Zie tekst 2.

- 2p 3 Stel dat minister-president Rutte Tom Dumoulin niet alleen feliciteert met zijn overwinning, maar dat hij ook zegt dat de politiek meer geld moet uittrekken om de sport in het algemeen te bevorderen.
→ Waarom mag minister-president Rutte deze uitspraak om meer geld voor sport uit te trekken wel doen en Koning Willem-Alexander niet?

tekst 3

Bestraf school zonder homovoorlichting

De Tweede Kamer wil dat het kabinet scholen bestraft als die hun leerlingen niet voorlichten over verschillen in seksuele voorkeur. Ook moet het kabinet lessen over homo-acceptatie in het mbo verplichten. Een op de vijf basis- en middelbare scholen besteedt nu nog geen aandacht aan seksuele diversiteit, terwijl dat sinds 2012 verplicht is.

naar: de Volkskrant van 12 april 2017

Lees tekst 3.

- 1p 4 Een meerderheid van de Tweede Kamer heeft vragen over een al bestaande wet.
Welke taak van de Tweede Kamer is te herkennen in tekst 3?
A de controlerende taak
B de rechterlijke taak
C de uitvoerende taak
D de wetgevende taak

Zie tekst 3.

- 1p 5 Tekst 3 is verschenen in de Volkskrant.
Welke functie van de massamedia is te herkennen naar aanleiding van tekst 3?
A het aandragen van onderwerpen voor de politieke agenda
B het aanzetten tot meningsvorming bij de burgers
C het controleren van politici
D het informeren van burgers over het overheidsbeleid

tekst 4

Brief over Lelystad Airport: Naar échte milieuschade is niet gekeken

De berekening van de klimaatschade door de uitbreiding van Lelystad en Schiphol is onvolledig. Daardoor is het niet duidelijk welke gezondheidsrisico's omwonenden gaan lopen. Dat stellen de ondertekenaars vandaag in een brief aan het kabinet.

“Terwijl de uitbreiding een enorme klimaatschade met zich meebrengt, aldus de ondertekenaars, waaronder Natuur en Milieu, Milieudefensie, Natuurmonumenten en Greenpeace. Ook het Longfonds, de MVO (een instelling voor maatschappelijk verantwoord ondernemen), de stichting Red de Veluwe, Urgenda (voor duurzame innovatie in het land) en diverse hoogleraren met logistiek en transport als vakgebied ondertekenden de open brief.”

De ondertekenaars roepen het kabinet op alle dreigende milieuschade zorgvuldiger mee te wegen bij de uitbreidingsplannen voor het vliegverkeer. In de Milieu Effect Rapportage (MER) werd deze week groen licht gegeven voor de uitbreiding in Lelystad en Schiphol.

naar: www.ad.nl van 19 april 2018

Lees tekst 4.

- 1p 6 Maatschappelijke organisaties en diverse hoogleraren hebben de brief over Lelystad Airport aan het kabinet geschreven over de effecten van het toe te nemen vliegverkeer. Zij willen dat er beter gekeken wordt naar de effecten op het klimaat.

Wat is het belangrijkste machtsmiddel van de hoogleraren in tekst 4 om de politieke besluitvorming te beïnvloeden?

- A de deskundigheid
- B de financiële middelen
- C de omvang
- D het charisma

tekst 5

Minister: Dit voorjaar besluit over vuurwerkverbod

Nog dit voorjaar komt er duidelijkheid over een mogelijk verbod op bepaald vuurwerk. Dat heeft de minister van Justitie en Veiligheid gezegd. De Onderzoeksraad voor Veiligheid heeft eerder geadviseerd vuurpijlen en knalvuurwerk voor consumenten te verbieden, om letsel te voorkomen. Burgemeesters hebben zich hierbij aangesloten.

naar: www.ad.nl van 16 februari 2018

Lees tekst 5.

- 1p 7 Het politieke besluitvormingsproces verloopt in een aantal fasen. In welke fase van de politieke besluitvormingsproces is sprake op 16 februari 2018?
- A fase 1: noemen van wensen/het (h)erkennen van het probleem als politiek probleem
 - B fase 2: vergelijken of afwegen van wensen of behoeften: de politiek komt met oplossingen
 - C fase 3: het nemen van besluiten
 - D fase 4: het uitvoeren van besluiten

tekst 6

'Poolse omroep is propagandazender geworden'

Sinds de regeringspartij Recht en Rechtvaardigheid de absolute macht in Polen heeft, wordt de ene na de andere wet aangenomen. "De goede verandering", noemen ze het. Rechtbanken komen meer onder invloed van de politiek.

Na de verkiezingen, ruim twee jaar geleden, heeft de partij de hoofdredacteur van de Poolse staatsomroep vervangen en veel kritische journalisten zijn - vaak gedwongen - vertrokken. Langzaam maar zeker is het nieuws een grote reclamespot voor de Poolse regering geworden. "De regering gebruikt de omroep als propagandazender", zegt Jacek Zakwoski, een bekende Poolse politieke journalist. Hij heeft een talkshow op een kleine commerciële omroep en ergert zich aan de berichtgeving van de Poolse staatsomroep. "Ministers bellen op wat ze moeten doen, het is gewoon propaganda", zegt hij.

Vanuit Brussel is er geregeld kritiek op de nieuwe Poolse maatregelen. Die kritiek gaat inmiddels zover dat een procedure is begonnen om Polen het stemrecht in de EU te ontnemen.

naar: www.nos.nl van 16 februari 2018

Lees tekst 6.

- 1p 8 Polen is lid van de Europese Unie. In de Europese Unie is niet iedereen het eens met de besluiten die de Poolse regering heeft genomen. Welke Europese instantie heeft de bevoegdheid om Polen te controleren of de wetgeving van de Europese Unie wordt nageleefd?
- A de Europese Commissie
 - B de Eurozone
 - C de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties
 - D het Europese ministerie van Binnenlandse Zaken

Zie tekst 6.

- 2p 9 Binnen de Europese Unie zijn er zorgen over dat Poolse democratische rechtsstaat die wordt aangetast. Een democratische rechtsstaat heeft verschillende kenmerken. → Noem twee kenmerken van een rechtsstaat waar de Europese Unie zich bij Polen zorgen over maakt. Verklaar je antwoord. *Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- Kenmerk 1 ... , want ...
- Kenmerk 2 ... , want ...

tekst 7

200 ton gehakt van de markt wegens sulfiet

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) heeft 200 ton gehakt van de markt gehaald, omdat er sulfiet aan was toegevoegd. Sulfiet is verboden als toevoegmiddel. Het sulfietgebruik werd ontdekt bij een inspectie bij een producent van diepvriesgehakt. Bij inspectie bleek dat bij 13 vleesverwerkers sulfiet in vlees was aangetroffen. De bedrijven hebben een boete opgelegd gekregen.

naar: www.boerderij.nl van 8 mei 2018

- 1p 10 Welke invalshoek van maatschappijkunde is te herkennen in tekst 7?
- A de politiek-juridische invalshoek
 - B de sociaal-culturele invalshoek
 - C de sociaal-economische invalshoek
 - D de vergelijkende invalshoek

tekst 8

Politici bemoeien zich steeds vaker met lopende rechtszaken

Geen commentaar zolang de zaak onder de rechter is. Dat zou de normale reactie geweest zijn van de voormalig korpschef van de Nationale Politie en de toenmalig minister van Justitie en Veiligheid toen hen werd gevraagd naar politiemol M.M. Maar ze kozen andere woorden. “De rotste appel aller tijden”, zei korpschef Gerard Bouman. M.M. verdiende een zeer hoge straf, vond minister Ard van der Steur. M.M. kreeg straf. Hij werd veroordeeld tot vijf jaar cel voor het doorspelen van geheime politiedossiers aan criminelen. De rechtbank Den Bosch maakte direct van de gelegenheid gebruik om de korpschef en de minister duidelijk te maken dat hun inmenging niet gewenst was. De vrees is dat al die negatieve uitlatingen gevolgen hebben voor het vertrouwen in de rechtsstaat.

naar: Trouw van 21 februari 2018

Lees tekst 8.

- 1p 11 Op basis van welk kenmerk van de rechtsstaat stelt de rechtbank Den Bosch in tekst 8 dat bemoeienis in de zaak door de korpschef en de minister niet gewenst was?

tekst 9

Initiatiefwetsvoorstel klimaatwet

Woensdag werd de langverwachte klimaatwet gepresenteerd. Ooit was dit een initiatiefwetsvoorstel van GroenLinks en PvdA, maar de wet is nu ondertekend door maar liefst zeven partijen.

naar: Trouw van 29 juni 2018

- 1p 12 De initiatiefwet uit tekst 9 werd ingediend door leden van GroenLinks en de PvdA.
→ In welke Kamer zaten deze leden? Leg je antwoord uit.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
De leden zaten in de ... Kamer, omdat ...

afbeelding 2

bron: www.telegraaf.nl van 19 augustus 2017

tekst 10

In Rotterdam zijn woensdag elf 'Skaeve Huse' geopend, huisjes voor mensen die zo veel overlast veroorzaken dat ze niet te handhaven zijn in een woonwijk.

Leefbaar-wethouder Joost Eerdmans (zie afbeelding 2) verrichtte de opening. 'In Rotterdam verhuizen de daders, niet de slachtoffers', zei hij. Het idee komt uit Denemarken.

naar: *de Volkskrant* van 29 juni 2017

Lees tekst 10.

- 1p 13 Stel, een gezin woont in Rotterdam. De gemeente beslist dat het gezin hoort bij de genoemde groep overlast gevende mensen en dat het moet verhuizen naar zo'n huisje.
- Welke mogelijkheid heeft het gezin als het bezwaar wil maken tegen de gedwongen verhuizing?
- A Het naar de rechter stappen en verzoeken het besluit ongedaan te maken.
 - B Het opeisen van hun stemrecht in de gemeenteraad en tegen het besluit stemmen.
 - C Het oprichten van de Actiegroep van Asocialen en zo het besluit ongedaan maken.
 - D Het schrijven van een brief aan de minister en hem vragen om het besluit te vernietigen.

tekst 11

Meerderheid Nederlanders staat achter statiegeld op blikjes en flesjes

De meeste Nederlanders (78 procent) vinden het een goed idee als er statiegeld komt op kleine plastic flesjes en blikjes. Dat blijkt uit onderzoek van Een Vandaag onder ruim 33.000 leden van het eigen opiniepanel. De nieuwe maatregel, waar de Tweede Kamer volgende week donderdag over spreekt, moet uiteindelijk leiden tot vermindering van de hoeveelheid zwerfafval. Statiegeld zorgt ervoor dat afval wordt ingeleverd en niet op straat wordt gegooid, is de redenering.

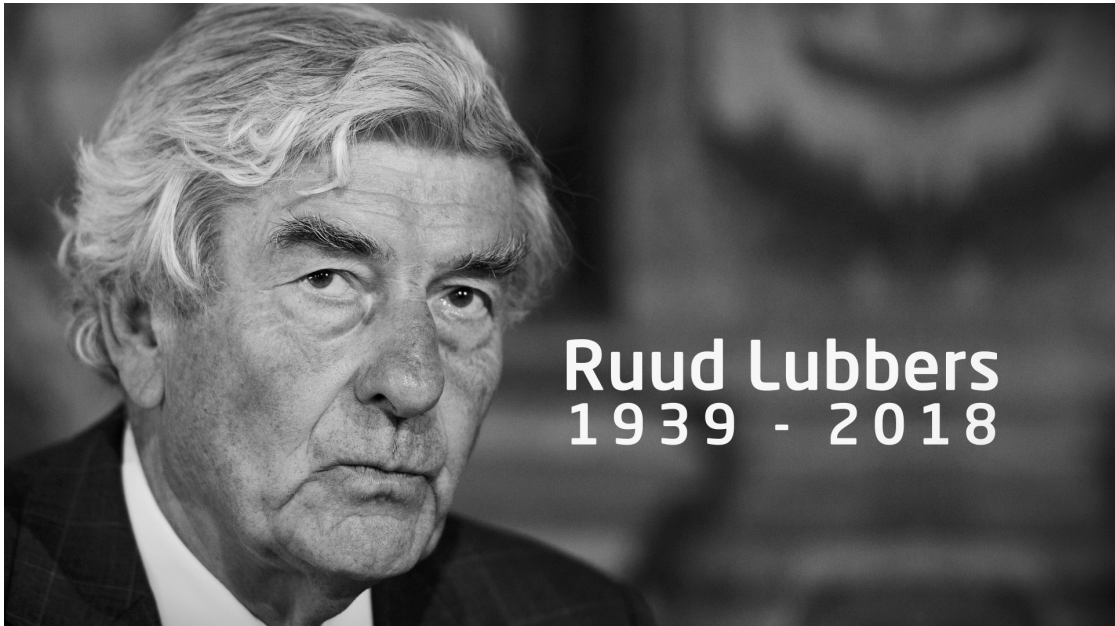
De stemmers op de vier coalitiepartijen zijn in ruime meerderheid voor, variërend van 72 procent van de VVD-stemmers tot 89 procent van de D66-kiezers. Ook kiezers van oppositiepartijen zijn in meerderheid voor de invoering van statiegeld op kleine plastic flesjes en blik.

naar: www.ad.nl van 9 maart 2018

Lees tekst 11.

- 1p 14 Welke twee partijen zullen vanwege hun uitgangspunten op het gebied van milieu een groot voorstander zijn van het plan uit tekst 11?
- A ChristenUnie en 50PLUS
 - B Partij voor de Dieren en GroenLinks
 - C SGP en PVV
 - D SP en CDA

afbeelding 3

bron: www.hartvannederland.nl van 14 februari 2018

tekst 12

Ruud Lubbers overleden

Bijna twaalf jaar, van 1982 tot 1994, was Ruud Lubbers Minister-president, de langst zittende ooit. Op 14 februari 2018 overleed hij op 78-jarige leeftijd in zijn woonplaats Rotterdam.

Uitgangspunten als 'zorgzame samenleving' en later 'verantwoordelijke samenleving' stonden centraal bij het beleid van zijn kabinetten. Van verzorging van wieg tot graf door de staat kon geen sprake meer zijn. Maatschappelijke organisaties en de burgers moesten meer voor eigen rekening nemen. Dit moest van Lubbers ook weer niet te ver gaan. Een markteconomie met een sociaal gezicht, daar ging het hem om.

naar: www.trouw.nl van 14 februari 2018

Lees tekst 12.

- 1p 15 Bij welke politieke stroming passen de in de tekst genoemde uitgangspunten?
- A de ecologische stroming
 - B de liberale stroming
 - C de rechtsextremistische stroming
 - D de sociaaldemocratische stroming

tekst 13

Kabinet wil toets voor nieuwe bestuurders

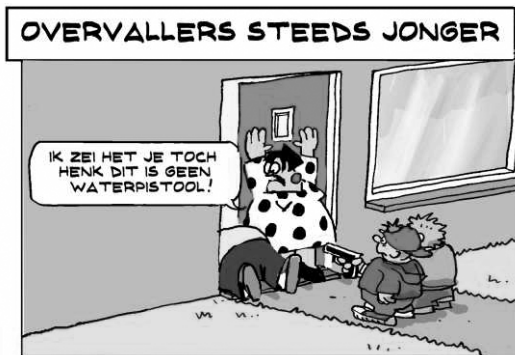
Kandidaat-wethouders moeten in de toekomst verplicht een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) overleggen. Ook moeten de kandidaat-wethouders getoetst worden of ze betrouwbaar zijn. Dat staat in een brief de minister van Binnenlandse Zaken naar de Kamer stuurt.

naar: www.nu.nl van 19 maart 2018

Leest tekst 13.

2p **16** Welke twee bestuurslagen zijn in tekst 13 te herkennen?

cartoon

bron: Noordhollands Dagblad van 4 april 2017

- 1p 17 De cartoon is gemaakt naar aanleiding van een overval die echt heeft plaatsgevonden. De overval werd gepleegd door twee bewapende jongens van 10 jaar oud.
- Welke bewering over de twee jongens is juist?
- A Bureau HALT gaat deze twee jongens na hun veroordeling begeleiden.
 - B De jongens worden strafrechtelijk vervolgd en komen bij Bureau Jeugdzorg.
 - C De kinderrechter kan de jongens in een tuchtschool plaatsen.
 - D Het strafrecht is niet op de jongens van toepassing.

tabel 1

Halt-straffen aantal 2016	aantal meldingen	per 1000 jongeren	ten opzicht van vorig jaar in procenten
Den Helder	130	35,4	62,5
Schagen	14	3,9	-66,7
Beverwijk	73	10,2	-21,5
Heemskerk	31	10,7	-8,8
Enkhuizen	24	19,6	14,3
Hoorn	78	14,2	-33,3
Purmerend	133	22,5	17,7
Zaanstad	176	16	18,1
Haarlem	172	17,7	-14,4
Haarlemmermeer	274	22,9	140,4
Velsen	113	21,2	32,9
Leiden	129	19,3	11,2
Alphen aan de Rijn	122	14,6	-10,9
Katwijk	111	21,7	-57,3
Kaag en Braasem	69	33,9	200
Hilversum	44	7,1	-25,4
Huizen	32	10,2	77,8
Baarn	15	8,6	-31,8

bron: Noordhollands Dagblad van 14 april 2017

2p 18 In de tweede kolom van tabel 1 staan de aantallen Halt-straffen die in een aantal gemeenten in 2016 zijn gemeld.

Hieronder volgen vier uitspraken naar aanleiding van tabel 1.

- 1 In Den Helder is de toename van Halt-straffen het grootst.
- 2 In Schagen is de afname van het aantal Halt-straffen het grootst.
- 3 In Haarlem zijn de meeste Halt-straffen gegeven.
- 4 In Baarn wonen de minste jongeren die een Halt-straf hebben gekregen.

Geef bij elke uitspraak aan of deze juist of onjuist is.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

1 = ...

2 = ...

3 = ...

4 = ...

tekst 14

Politicus veroordeeld

Een politicus heeft in hoger beroep een voorwaardelijke gevangenisstraf van twaalf maanden opgelegd gekregen. Hij krijgt een proeftijd van twee jaar.

Het hof acht bewezen dat de ex-wethouder heeft gesjoemeld tijdens zijn wethouderschap. Hij is veroordeeld wegens corruptie, stembusfraude, lekken van vertrouwelijke informatie en witwassen.

naar: www.nos.nl van 20 december 2017

- 1p 19 Welk begrip is het meest van toepassing op tekst 14?
- A georganiseerde misdaad
 - B heling
 - C veelvoorkomende criminaliteit
 - D witteboordencriminaliteit

tekst 15

Veiligheidsbeleving in Berkelland

Voelt u zich 's avonds wel eens onveilig op straat of heeft u wel eens nagedacht over wat er gebeurt als er brand ontstaat in uw woning? De vier gemeenten in Achterhoek Oost hebben in samenwerking met de politie opdracht gegeven voor een onderzoek naar gevoelens van onveiligheid bij haar inwoners.

naar: gemeenteberkelland.nl van januari 2018

Lees tekst 15.

- 1p 20 Criminaliteit heeft twee soorten gevolgen: materiële en immateriële.
→ Naar welke gevolgen van criminaliteit doen de gemeenten in Achterhoek Oost onderzoek? Leg je antwoord uit.

tekst 16

Inzetten van lokfiets leidt tot flinke daling fietsendiefstallen

Het inzetten van lokfietsen tegen fietsendiefstal blijkt goed te werken. In plaatsen waar lokfietsen worden ingezet, daalt het aantal diefstallen met de helft.

Lokfietsen zijn normale fietsen die zijn uitgerust met een gps-volgsysteem. De politie stalt deze fietsen vaak op plaatsen waar veel fietsen worden gestolen, in een poging om veelplegers en professionele fietsendieven op te pakken.

De politie bepaalt uiteindelijk de timing om in te grijpen. Soms laten zij bewust een dief even lopen zodat ook de heler opgepakt kan worden.

naar: www.rtlnieuws.nl van 23 januari 2018

Lees tekst 16.

- 2p 21 Hieronder volgen zes soorten beleid.
- 1 opsporingsbeleid
 - 2 vervolgingsbeleid
 - 3 gevangenisbeleid
 - 4 jeugdbeleid
 - 5 preventief beleid
 - 6 repressief beleid
- Welke twee soorten overheidsbeleid zijn van toepassing op de tekst?
Schrijf de juiste nummers op.

tekst 17

Aftapwet

De veelbesproken 'aftapwet' waarmee de inlichtingendiensten ruimere toegang krijgen tot de kabel is nu een feit. De Eerste Kamer stemde er dinsdag mee in. Het maakt het voor de AIVD¹⁾ en MIVD²⁾ straks mogelijk om grote hoeveelheden internetverkeer via de kabel af te tappen.

noot 1 AIVD = Algemene Inlichtingen- en VeiligheidsDienst

noot 2 MIVD = Militaire Inlichtingen- en VeiligheidsDienst

naar: Noordhollands Dagblad van 12 juli 2017

Lees tekst 17.

- 2p **22** Voor en na het aannemen van de wet uit tekst 17 is lang gesproken of het wel wenselijk was extra bevoegdheden aan de inlichtingendiensten te geven. Voor- en tegenstanders van de wet verwezen naar het dilemma van de rechtsstaat.

→ Welk dilemma is dit?

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

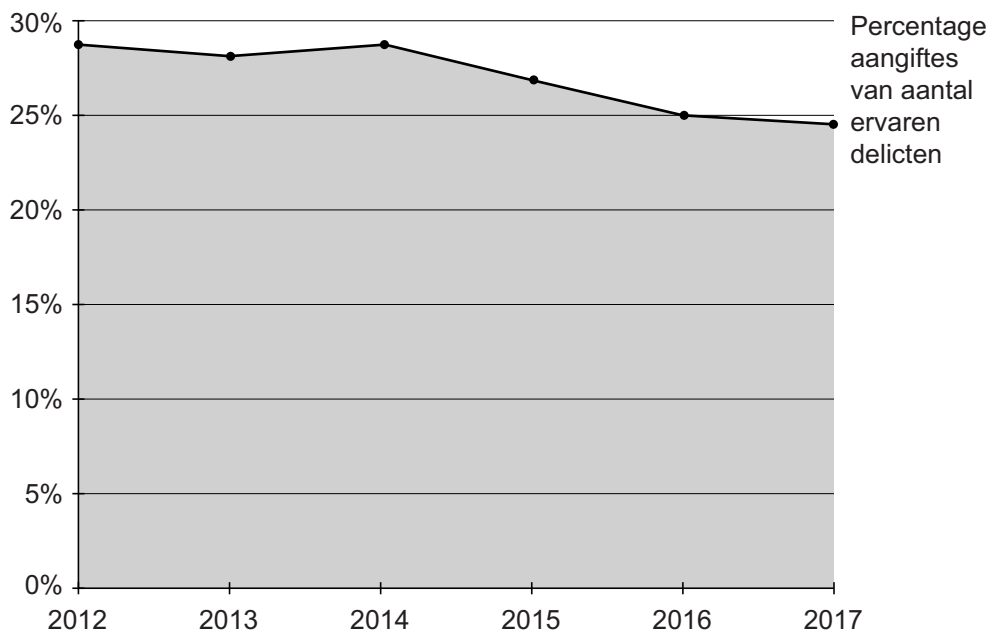
Het dilemma tussen ... en ...

tekst 18

Steeds minder slachtoffers criminaliteit doen aangifte: 'Ik ga er liever zelf op af'

Het aantal woninginbraken, geweldsdelicten en diefstallen nam in 2017 opnieuw af, maar de bereidheid om daar aangifte van te doen blijft heel laag. Afgelopen jaar zei maar een kwart van de gedupeerden daadwerkelijk aangifte te hebben gedaan. Ondernemer Roel Mulder herkent dat: "Ik begin er niet meer aan, er gebeurt toch niets mee." Dus doet de ondernemer geen aangifte meer. Het heeft toch geen zin, vindt hij. "Ik ga er liever zelf op af, want een ander doet het niet meer voor me."

grafiek

naar: www.rtlnieuws.nl van 1 maart 2018

Lees tekst 18 en bekijk de grafiek.

- 1p 23 Welk soort onderzoek ligt aan de basis van de cijfers uit de grafiek?
- A daderonderzoek
 - B onderzoek op basis van politiestatistieken
 - C onderzoek van de Nationale ombudsman
 - D slachtofferonderzoek

tekst 19

30 jaar cel en tbs

Een ontsnapte tbs'er die vorig jaar in Arnhem twee mensen doodstak, is veroordeeld tot 30 jaar cel en tbs met dwangverpleging. De 48-jarige R. de L. keerde niet terug naar de tbs-kliniek waar hij werd behandeld. Hij kampte al jaren met problemen die hij verborgen hield voor zijn behandelaars.

De rechtbank wil net als de officier van justitie niet dat de man ooit weer zonder behandeling op vrije voeten kan komen. Omdat de kans bestaat dat de man bij levenslang zonder behandeling door een toetsingscommissie na 25 jaar wordt vrijgelaten, koos de rechter voor een straf van 30 jaar in combinatie met tbs.

naar: www.nos.nl van 14 februari 2018

Lees tekst 19.

- 2p 24 Hieronder volgen vier uitspraken naar aanleiding van tekst 19.
- 1 De veroordeelde weet nog niet hoe lang de tbs gaat duren.
 - 2 De veroordeelde kan nog in hoger beroep.
 - 3 Een doel van de rechter bij deze straf is het beveiligen van de maatschappij en burgers.
 - 4 De rechter heeft een hoofdstraf en een bijkomende straf opgelegd.
- Geef van elke uitspraak aan of deze juist of onjuist is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- 1 = ...
 - 2 = ...
 - 3 = ...
 - 4 = ...

Zie tekst 19.

- 2p 25 Er is veel onderzoek gedaan om crimineel gedrag te verklaren. Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee soorten verklaringen:
- 1 individuele verklaringen van crimineel gedrag
 - 2 maatschappelijke verklaringen van crimineel gedrag
- Noem **drie individuele** verklaringen van crimineel gedrag die van toepassing kunnen zijn op de veroordeelde uit tekst 19.

afbeelding 4

de Hoge Raad

bron: www.bvcm.nl van januari 2018

- 2p 26 Op de afbeelding zie je het oude gebouw van de Hoge Raad. De Hoge Raad speelt een belangrijke rol in het Nederlandse rechtssysteem en wetgeving.
→ Noem de twee taken van de Hoge Raad die passen in het Nederlandse rechtssysteem en de wetgeving.

tekst 20

Voor de justitie zijn er twee soorten burgers: de beklaagden en de onderhandelaars

Allerlei bedrijven en ook rijke mensen hoeven in Nederland niet voor de rechter te verschijnen, maar mogen met het openbaar ministerie onderhandelen over hun straf. Dat is pure ...

naar: sywynia.nl 12 september 2018

- 1p 27 Welk begrip moet op de puntjes in tekst 20 worden ingevuld?
- A heling
 - B klassenjustitie
 - C rechtszekerheid
 - D recidive

tekst 21

Steekpartij was ...

De rechtbank heeft besloten een verdachte niet meer te vervolgen. Hij werd verdacht van een poging tot doodslag. De verdachte zou het slachtoffer hebben gestoken of geslagen en daar is ook voldoende bewijs voor, vindt de rechtbank. Maar tijdens de rechtszaak bleek dat de verdachte zélf met een vuurwapen werd bedreigd door het slachtoffer. De rechter vond dat er sprake was van ...

naar: regiopurmerend.nl van 27 februari 2018

- 1p 28 Welk begrip moet twee keer op de puntjes in tekst 21 worden ingevuld?
- A eigenrichting
 - B noodweer
 - C ontoerekeningsvatbaarheid
 - D overmacht

tekst 22

Rechten van verdachten

De minister voor Rechtsbescherming wil dat verdachten van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven aanwezig zijn in de rechtszaal als het slachtoffer gebruik maakt van het spreekrecht. De inzet van de minister voor slachtoffers valt te prijzen maar die mag de rechtsbescherming van verdachten niet beperken.

bron: NRC 27 februari 2018

- 2p 29 Advocaat Gerard Spong vindt dit in strijd met een bepaald recht van de verdachten.
- Welk recht van de verdachte is dat? Leg uit waarom dat botst met het spreekrecht van het slachtoffer.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- Het recht van de verdachte is ... en het spreekrecht kan daarmee botsen omdat ...

tekst 23

'Ontroerende documentaire'

Zijn documentaire ging in première, hij kreeg een jeugdlintje en hij hield een praatje voor honderden mensen. Het was een 'druk en leuk' jaar voor de 12-jarige Mohammed Mkadmi uit Leiden.

Mohammed dacht dat hij als Marokkaan niets anders kon worden dan een crimineel. "Je krijgt niet veel positieve hoop als je in de media steeds hoort over Marokkanen en criminaliteit", zegt Mo. Ook al kent hij zelf geen Marokkaanse criminelen, toch dacht hij het.

naar: www.leidschdagblad.nl van 27 december 2017

Lees tekst 23.

- 1p 30 Mohammeds beeld over Marokkanen is negatief gevormd door de media, zegt hij. Media kunnen bepaalde opvattingen over oorzaken van criminaliteit en kenmerken van criminelen versterken. Hoe heet dit verschijnsel?
- A fraude
 - B klassenjustitie
 - C stereotypering
 - D veroordeling

Analyse maatschappelijk vraagstuk: laaggeletterdheid

Bij de beantwoording van de vragen 31 tot en met 41 maak je gebruik van de teksten 1 tot en met 5 en de tabel van het bronnenboekje.

Inleiding

Het onderwerp van dit maatschappelijk vraagstuk is laaggeletterdheid. Op de website van de Stichting Lezen & Schrijven wordt de volgende omschrijving gegeven: Laaggeletterdheid is een term die gebruikt wordt voor mensen die grote moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Mensen die laaggeletterd zijn, zijn geen analfabeten. Ze kunnen wel lezen en schrijven, maar beheersen niet het eindniveau mbo-2.

Mensen die laaggeletterd zijn, hebben onder andere meer moeite met:

- formulieren invullen (zorgtoeslag, belasting, etc.)
- straatnaamborden lezen, reizen met openbaar vervoer
- voorlezen aan (klein)kinderen
- pinnen en digitaal betalen
- werken met de computer, solliciteren
- begrijpen van informatie over gezondheid en zorg

Lees tekst 1 en 2.

- 4p 31 Laaggeletterdheid is een maatschappelijk vraagstuk. Een maatschappelijk vraagstuk heeft een aantal kenmerken. Twee kenmerken zijn dat er verschillende meningen bestaan over de oplossing van het vraagstuk en dat de overheid erbij betrokken is.

→ Noem twee **andere** kenmerken van een maatschappelijk vraagstuk die in tekst 1 of 2 naar voren komen. Geef voor elk kenmerk aan waarom uit tekst 1 of 2 blijkt dat dit kenmerk van toepassing is op laaggeletterdheid.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Kenmerk 1: ... , want in tekst ... staat ...

Kenmerk 2: ... , want in tekst ... staat ...

Zie tekst 2.

- 2p 32 Stichting Lezen & Schrijven wil laaggeletterdheid onderwerp van gesprek maken bij publiek en politiek. Ze hebben daartoe machtsmiddelen.

→ Welke twee machtsmiddelen die de Stichting Lezen & Schrijven heeft, zijn in tekst 2 te herkennen?

Zie tekst 2.

- 1p 33 De media hebben verschillende functies.
Welke twee functies van de media zijn te herkennen in tekst 2?
- A de controlerende functie en de socialiserende functie
 - B de informatieve functie en de amusementsfunctie
 - C de opiniërende functie en de controlerende functie
 - D de socialiserende functie en de informatieve functie

Zie tekst 2.

- 2p 34 De Stichting Lezen & Schrijven benadert verschillende media, zodat de media het probleem van laaggeletterdheid onder de aandacht kunnen brengen bij het publiek. De media hebben ervoor gekozen om veel aandacht te geven aan laaggeletterdheid en de Week van de Alfabetisering.
De injectienaaldtheorie en de selectieve-perceptietheorie geven een verschillende uitleg over wat het effect is op de mening van de burgers over laaggeletterdheid.
→ Leg voor beide theorieën uit welk gevolg de aandacht van de media zou kunnen hebben op de mening van burgers over laaggeletterdheid.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Injectienaaldtheorie: ...
Selectieve-perceptietheorie: ...

Lees tekst 3.

Zie tekst 1 en 2.

- 3p 35 Een mogelijk gevolg van laaggeletterdheid is het ontstaan van maatschappelijke ongelijkheid.
In tekst 1, 2 en 3 staan voorbeelden genoemd dat laaggeletterdheid kan leiden tot maatschappelijke ongelijkheid.
→ Geef een voorbeeld uit tekst 1, 2 en 3 waaruit dit blijkt.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Een voorbeeld uit tekst 1 is: ...
Een voorbeeld uit tekst 2 is: ...
Een voorbeeld uit tekst 3 is: ...

Zie tekst 3.

- 1p 36 Een maatschappelijk vraagstuk kan vanuit vier verschillende invalshoeken bekeken worden.
→ Vanuit welke invalshoek is tekst 3 geschreven?

Bekijk de tabel.

- 1p 37 Verschillende media worden door de overheid ingezet om laaggeletterden te beïnvloeden. Zo willen gemeentes zoals Rotterdam en Schiedam laaggeletterden overhalen om hulp te zoeken om beter te leren lezen en schrijven.

Welke uitspraak past bij de tabel?

De meeste laaggeletterden

- A hebben een baan.
- B hebben geen voortgezet onderwijs gevolgd.
- C zijn man.
- D zijn niet in Nederland geboren.

Lees tekst 4.

- 1p 38 De fracties van GroenLinks en PvdA in Almere hebben in tekst 4 via een motie het College van burgemeester en wethouders opgeroepen om te kijken naar de informatie die van de gemeente naar de burgers gaat.

Vaak is die te moeilijk voor laaggeletterde mensen.

GroenLinks en de PvdA behoren bij dezelfde politieke stroming.

Welk uitgangspunt van deze politieke stroming past het best bij de reden waarom deze twee partijen een motie hebben ingediend?

De twee partijen willen

- A burgers zelf zoveel mogelijk verantwoordelijkheid geven bij het oplossen van hun problemen.
- B een kleine rol voor de overheid.
- C nationalisme stimuleren.
- D opkomen voor de zwakkeren in de samenleving.

- 1p 39 Verschillende taken van de overheid in een verzorgingsstaat zijn in de Grondwet vastgelegd. Een voorbeeld van een taak van de overheid in een verzorgingsstaat is dat de overheid moet zorgen voor onderwijs.

→ Noem een **andere** taak uit de Grondwet die de overheid moet vervullen om laaggeletterden te helpen.

- 4p 40 Het maatschappelijke vraagstuk van laaggeletterdheid kan op verschillende manieren aangepakt worden. In deze maatschappelijke analyse staat vooral de manier beschreven hoe de Stichting Lezen & Schrijven het probleem probeert aan te pakken.
- Bij een maatschappelijk probleem is de overheid ook vaak betrokken. Politieke partijen hebben uitgangspunten. Vanuit die uitgangspunten komen zij met oplossingen voor problemen. In tekst 4 en 5 is een mogelijke aanpak vanuit de politiek te herkennen.
- Politieke partijen zijn vaak in te delen bij politieke stromingen. Drie daarvan zijn: de liberale stroming, de christendemocratische stroming en de sociaaldemocratische stroming.
- Kies twee verschillende politieke stromingen uit. Bedenk per gekozen politieke stroming een aanpak van laaggeletterdheid die past bij de uitgangspunten van deze twee politieke stromingen.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- 1 De politieke stroming is ... en een uitgangspunt daarvan is ... en de aanpak die hierbij past is ...
 - 2 De politieke stroming is ... en een uitgangspunt daarvan is ... en de aanpak die hierbij past is ...

Lees tekst 5.

- 1p 41 In een democratie moeten de burgers kunnen beschikken over goede informatie vanuit meerdere gezichtspunten. Een voorbeeld daarvan is invloed uitoefenen op de politieke agenda.
- Welke **andere** rol van de media is te herkennen in tekst 5 op het gebied van de democratische besluitvorming?

maatschappijkunde CSE GL en TL

Centraal examen vmbo

Tijdvak 1

Opgaven

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vmbo,

Bij het centraal examen maatschappijkunde GL en TL op maandag 20 mei, aanvang 9.00 uur, moet de volgende mededeling aan het begin van de zitting bij de kandidaten bekend zijn.

Op **pagina 12** moet **vraag 15** worden overgeslagen. Streep deze vraag door.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter